

Vad är **studiemedlen** värda?

Många tycker att studiemedlen är för låga och skulle vilja ha mer pengar. Andra tycker att de är lagom. Men vad är studiemedlen värda?

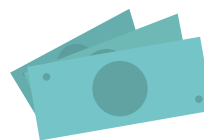
I den här artikeln ger vi två olika perspektiv på studiemedlens värde. Ett är att jämföra studiemedlen med utvecklingen av konsumentprisindex (KPI) i fast penningvärde. Ett annat sätt är att fråga studerande som har studiemedel om hur långt de tycker att pengarna räcker.

Studiemedlens värde i jämförelse med konsumentprisindex (KPI)

Konsumentprisindex (KPI) speglar prisutvecklingen i landet. Studiemedlen är kopplade till konsumentprisindex genom att de är kopplade till prisbasbeloppet (PBB). Prisbasbeloppet räknas i sin tur fram från KPI. Att studiemedlen är kopplade till prisbasbeloppet innebär därmed att studiemedlens värde utvecklas i enlighet med KPI, men med viss fördröjning. Om inget görs kommer studiemedlen att vara lika mycket värda hela tiden.

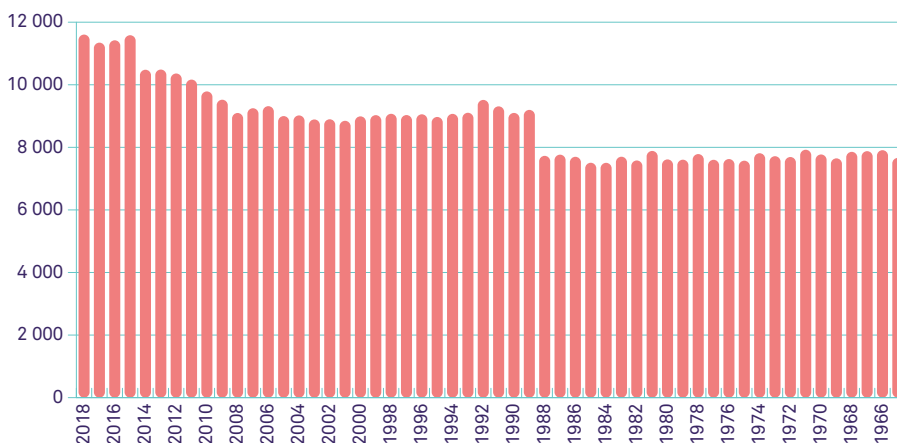
Men studiemedlen har flera gånger höjts utöver den vanliga uppräknings utifrån prisbasbeloppet. Varje sådan höjning innebär att studiemedlens värde i förhållande till KPI ökar.

Studiemedelssystemet infördes 1965. Den första höjningen av studiemedlen gjordes 1989. Därefter höjdes studiemedlen den 1 juli 2006 och de har sedan dess höjts flera gånger. Den senaste höjningen gjordes den 1 juli 2018. Höjningarna innebär att studiemedlens värde i förhållande till KPI är högre än någonsin tidigare sedan 1965.

De senaste årens höjningar av studiemedlen har resulterat i att dess värde i förhållande till KPI är högre än någonsin tidigare.

Studiemedel per månad i 2018 års penningvärde

I tabellen visas studiemedelsbeloppet per månad i fast penningvärde. Det är studiemedel med både bidrag och lånedel som avses eftersom det är det beloppet som det ska vara möjligt att leva på. Om studiemedel hade lämnats med beloppet för 1965 och enbart hade räknats upp med utgångspunkt i prisbasbeloppet så skulle det ha varit värt 7 663 kronor i månaden i dag.

Att jämföra studiemedlens värde i förhållande till KPI har både för- och nackdelar. En fördel är att KPI är ett allmänt accepterat mått på prisutvecklingen i samhället. En nackdel är att KPI inte alltid svarar mot de utgifter låginkomsttagare har. Låginkomsttagare, vilket många studerande räknas som, lägger ofta mer pengar på mat och boende än

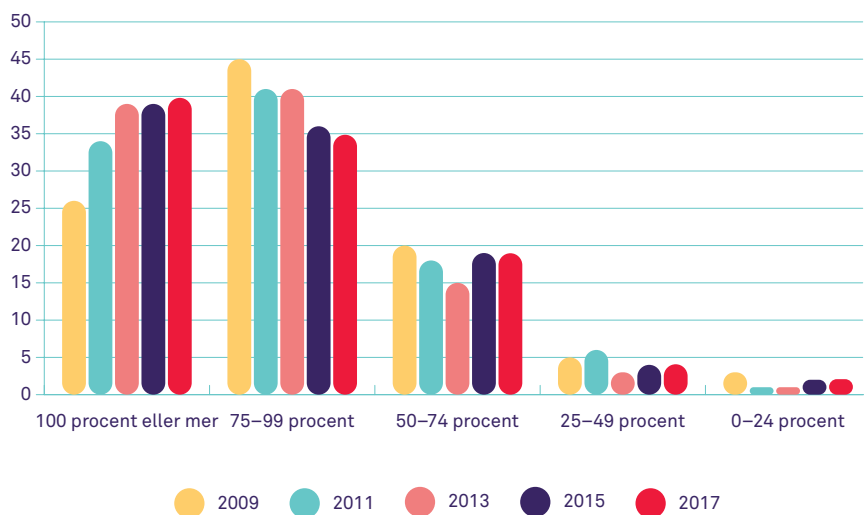
genomsnittligt. Kostnaderna för boende har ökat mer än KPI under en följd av år. Det kan vara skälet till att framför allt studerande med höga boendekostnader inte känner igen sig i att värdet på studiemedlen är högre än någonsin, men att de med lägre boendekostnader tycker att studiemedlen räcker längre än tidigare. Vi fördjupar oss i nästa stycke i hur långt de studerande tycker att studiemedlen räcker.

Hur långt räcker studiemedlen?

Ett annat sätt att mäta studiemedlens värde är att be studerande att skatta hur långt pengarna räcker. CSN har vartannat år sedan 2009 genomfört enkätundersökningar riktade till studerande. En fråga i dessa har varit "I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?". Frågan har besvarats av dem som har både bidraget och den frivilliga lånedelen.

Å ena sidan har andelen som anser att studiemedlen täcker alla deras levnadsomkostnader ökat från 26 till 39 procent. Andelen av de studerande som tycker att studiemedlen täcker alla levnadsomkostnader har alltså ökat. Å andra sidan har den andel som bedömer att studiemedlen täcker mellan 75 och 99 procent av levnadsomkostnaderna minskat från 45 till 34 procent. Andelen som tycker att studiemedlen täcker minst 75 procent av levnadsomkostnaderna är därmed drygt 70 procent både 2009 och 2017.

Svar på frågan: I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?
Studerande med bidrag och lån. Andelar i procent.

Vad beror det på att situationen inte har förbättrats mer, när vi samtidigt ser att studiemedlen har ett högre värde än någonsin i förhållande till KPI? En förklaring kan vara att de höjda studiemedlen äts upp av boendekostnader för de som har höga kostnader för sin bostad. En annan förklaring kan vara att det ingår fler poster i begreppet "levnadsomkost-

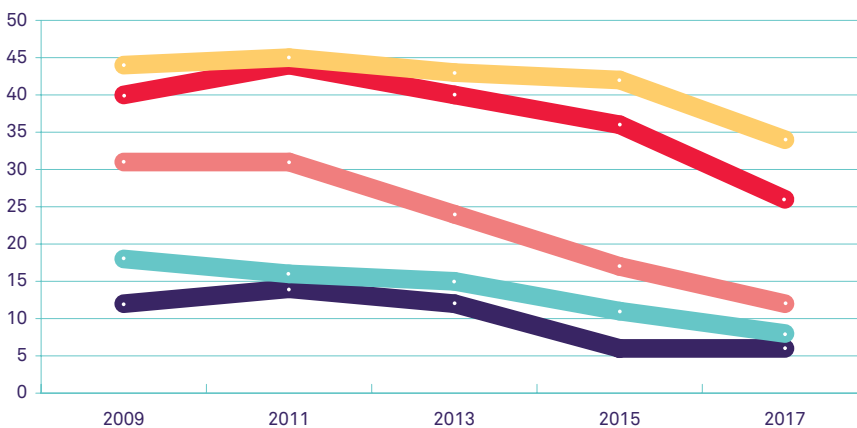
nader” i dag jämfört med tidigare. I dag är det exempelvis självklart att ha egen dator, telefon och tillhörande abonnemang, något som inte var fullt lika självklart för mer än 10 år sedan. En tredje orsak som kan bidra är att sammansättningen på studerandegruppen har förändrats. Exempelvis är andelen äldre studerande större nu än tidigare. Äldre studerande är en studerandegrupp som anger att studiemedlen räcker sämre, jämfört med de som är yngre.

Vilken betydelse har studiemedlens värde för studerandes försörjning? En del studerande har studiemedel, andra har det inte. Under hösten 2017 hade 33 procent av dem som studerade vid komvux studiemedel och 70 procent av dem som studerade vid högskolan. Framför allt är det deltidsstuderande som ofta studerar utan att söka studiemedel. Heltidsstuderande har betydligt oftare studiemedel än deltidsstuderande.

För de som har studiemedel är värdet på studiemedlen givetvis viktigt. Många av dessa har studiemedlen som sin huvudsakliga försörjningskälla. De studerandes inkomstsituation består dock av flera andra inkomster också, till exempel lön.

De senaste åren tycks de studerande som har studiemedel ha färre andra inkomstkällor vid sidan av studiemedlen. Bland annat får en lägre andel av de studerande ekonomiskt stöd från sina föräldrar. Detta illustreras genom svaren på frågan ”Vad använde du dig av för att försörja dig under vårterminen...?”. Andelen som anger att de får ekonomiskt stöd från sina föräldrar har minskat från 31 procent 2009 till 12 procent 2017.

Svar på frågan: Vad använde du dig av för att försörja dig under vårterminen...? Studerande med studiemedel. Andelar i procent.

- Ekonomiskt stöd från maka/make etc.
- Ekonomiskt stöd från föräldrar
- Kost och logi från föräldrar
- Lön
- Sparade medel

För de som har studiemedel är värdet på studiemedlen viktigt då många har dessa som sin huvudsakliga försörjningskälla.

Även andelen som har andra inkomstkällor har minskat. Det gäller bland annat andelen som använder löneinkomst eller sparade medel och den andel som får stöd från en partner. Det är tänkbart att studiemedlens värde kan ha betydelse för vilka andra inkomstkällor studerande har behov av. Exempelvis kanske studerande inte bedömer att det är lika nödvändigt att arbeta parallellt med studierna om studiemedlen är tillräckligt höga. För många, särskilt för äldre studerande, är dock fortfarande arbete och sparade medel viktiga inkomstkällor vid sidan av studiemedlen.

Författare:

Carl-Johan Stolt.
Arbetar med uppföljning och statistik på CSN.
carl-johan.stolt@csn.se

FAKTA

Studiemedelssystemet

Studiemedel består av ett studiebidrag och ett frivilligt studielån. Under 2019 kan en heltidsstuderande få 2 669 kronor i veckan, varav 809 är bidrag och 1 860 lån. Ett högre bidrag kan ges till vissa studerande på grundläggande eller gymnasial nivå. Studerande med barn kan beviljas tilläggsbidrag. I vissa fall kan den studerande även få tilläggslån eller merkostnads lån.

Studiemedelstagaren får ha en inkomst upp till en viss nivå, den så kallade fribeloppsgränsen, utan att studiemedlen reduceras.

Studiemedel får lämnas längst till och med det kalenderår då den studerande fyller 56 år. Rätten att låna begränsas dock från och med 47 års ålder.

Studiemedel lämnas under olika lång tid beroende på studienivå och den studerandes

utbildningsbakgrund. För studier på eftergymnasial nivå lämnas studiemedel i högst 240 veckor. För studerande på gymnasial nivå kan studiemedel lämnas i högst 80 veckor om den studerande redan har en gymnasieutbildning eller motsvarande, annars i högst 120 veckor. Studerande på grundläggande nivå kan maximalt få studiemedel i mellan 40 och 100 veckor, beroende på tidigare utbildning och på utbildningsbehov.

Studielånet är en form av annuitetslån. Återbetalning sker med ett årligt belopp som baseras på skuldens storlek, räntan för året, det antal år som återbetalningen beräknas pågå samt ett så kallat uppräkningsstal på två procent per år. Återbetalningstiden är normalt 25 år eller det antal år som återstår tills låntagaren fyller 60 år. För den som har en liten skuld kan återbetalningstiden bli kortare.

Källor till artikeln

Rapporten Studiestödet 2017

<https://www.csn.se/download/18.5ccd0ac516277e85f0a106e/1524064702575/Studiest%C3%B6det%202017.pdf>

Rapporten Studerandes ekonomiska och sociala situation 2017

<https://www.csn.se/download/18.24c009571623e413a5e25e/1521636341881/Rapport%20Studerandes%20ekonomiska%20och%20sociala%20situation%202017.pdf>

Vi gör studier möjligt.

[csn.se](https://www.csn.se)